

Fedres deltakelse i foreldremøter og samtaler

- en undersøkelse i barnehagene i Kvinesdal

1 Om undersøkelsen

1.1 Bakgrunn

Kvinesdal er en av Agderkommunene som kommer dårlig ut på SSBs likestillingsstatistikk. Dette har kommunen tatt tak i på flere måter og har satt i gang et prosjekt som skal arbeide med kommunen som tjenesteprodusent, arbeidsgiver og som politisk arena samt med likestilling i næringslivet i Kvinesdal. Denne rapporten er et av resultatene av arbeidet med kommunen som tjenesteprodusent og er en oppsummering av en kartlegging av fedres deltakelse i foreldremøter og samtaler i barnehagene. Den diskusjonen styrerne hadde sammen med Kvinneuniversitetet Nord (KUN) på bakgrunn av tallene, er grunnlaget for forslag til tiltak.

1.2 Målsetning

Det forhold at Kvinesdal er preget av tradisjonelle kjønnsrollemønstre har vært et utgangspunkt for diskusjonen i arbeidsgruppa for delprosjektet. Hva kan kommunen, som produsent av tjenester som påvirker innbyggernes dagligliv, bidra med i denne sammenhengen? Målet er at menn og kvinner skal kunne velge fritt hvordan de vil organisere livene sine. I Kvinesdal skal tradisjonelle valg være ett av mange. For å oppnå dette må en både legge forholdene til rette for barnehageplasser, hel- og deltidsstillinger, og jobbe med å gi de tradisjonelle kjønnsrollemønstrene mindre påvirkningskraft.

Dette er utgangspunktet for barnehagene i Kvinesdals fokus på fedres deltakelse i barnehagen. De ville kartlegge fars deltakelse på to viktige samarbeidsarenaer mellom barnehage og foreldre, foreldremøter som tar opp barnehagens pedagogiske virksomhet, og foreldresamtaler som omhandler det enkelte barnets utvikling og trivsel. Mål og hensikt var å avdekke og å fjerne hindringer for fars deltakelse. Spørsmålet er hva barnehagene kan gjøre for at fedrene skal få mulighet til å delta og føle seg velkommen. I tillegg har vi sett på kjønnsrepresentasjonen i samarbeidsutvalg og blant de ansatte for å få et større bilde av menns innvirkning på barnehagens virksomhet.

1.3 Fedre og barn

Fars deltakelse i foreldremøter og samtaler er viktig både for barna, for fedrene selv og for likestilling mellom kvinner og menn. Det er også et område som barnehagene har mulighet til å påvirke gjennom tiltak.

Den amerikanske sosiologen og forfatteren Michael Kimmel, som er kjent for sitt arbeid om menn og maskulinitet, mener at når mannen går inn og tar sin del av hus- og omsorgsarbeidet får han bedre helse, bedre psyke og får det bedre også på jobben. Og, ikke minst, han skaper et bedre familieliv for seg, sin kone og sine barn. Dermed blir det mindre konflikter og færre årsaker til å skille seg.

Øystein Gullvåg Holter og Helene Aarseth påpeker i sin bok *Menns livs* - sammenhenger at menn har et potensial i forhold til omsorg og nærkontakt med sine barn, men realiteten er at mange menn ikke har så mye kontakt med sine barn som de ønsker og har behov for. Dagens fedre er mer sammen med sine barn enn tidligere, men ennå ikke på langt nær så mye som mødrene. Det ligger noen hindringer i veien for fedrene, blant annet fra holdninger i yrkeslivet om hva en mann forventes å prioritere.

Fravær av nærværende menn i mange barns oppvekst fører til mangel på gode rollemodeller for både gutter og jenter. Berger J. Hareide og Jan B. Moe peker i en veileder til foreldre, - "Fedre og barn", på at et tegn i tiden er en bekymringsfull utvikling av aggresjon og vold blant barn og ungdom. Dette gjelder i særlig grad gutter. For å motvirke de negative tendensene mener de at fedrenes deltakelse i familielivet, gjennom omsorg og oppfølging av barn og ungdom, vil stå helt sentralt. Fedrene trengs blant annet som modeller for sine barn. De aller fleste menn er ikke voldelige, de løser ikke konflikter gjennom trusler og aggressive handlinger. Når far eller andre gode mannlige rollemodeller ikke er tilgjengelige for barna, vil de måtte prøve å finne fram til sine egne modeller for hvordan menn skal være. En nær og tilstedeværende far som lytter til og er opptatt av barna sine gjennom oppveksten, vil stå som et eksempel for dem, og fremelske liknende holdninger og væremåter for barna sine.

Holter og Aarseth viser at økt farsdeltakelse hjemme ser ut til å ha god likestillingseffekt. I en studie fra ulike kulturer konkluderes det med at høy grad av aktivitet fra far i barneomsorg går sammen med høy status og relativt stor samfunnsrett for mor.

Statistikken viser at menns andel av hjemmearbeid og barneoppdragelse øker sakte, men sikkert. Holdningsendringene på dette området er også klare. For eksempel mener 92 % av mennene i undersøkelsen *Menn i Norge 1988* at far er like viktig for barnet som mor. I en undersøkelse fra Modum Bads Samlivssenter i 1996/97 svarte 98 % av guttene at 16-19 års alderen at de synes at barneoppdragelse er noe som mor og far bør ha like mye ansvar for. En pågående undersøkelse ved arbeidsforskningsinstituttet viser at 40 % av fedrene synes de jobber for mye. Jo yngre barna er, jo høyere andel av mennene ønsker å få mer tid med barna. Dette gjelder 71 prosent av mennene med barn mellom ett og tre.

1.4 Metode

Det er seks barnehager i Kvinesdal kommune våren 2007, alle har deltatt i undersøkelsen. KUN har utformet skjema med bakgrunn i prosjektets målsetting og barnehagene har registrert hvem av foreldrene som har deltatt på foreldremøter og samtaler. For å finne faktorer som kunne ha innvirkning på deltakelse ble det også registrert antall søsken, i hvilken rekkefølge barnet sto i søskenflokk, hvem barnet bodde sammen med og om mor/far var ansatt i det private eller det offentlige arbeidsliv.

Registreringen tar utgangspunkt i hvem det enkelte barnet er representert av, mor, far eller begge. En av barnehagene har ikke avholdt foreldremøte i perioden. Barnehagene mener likevel at tallene gir et representativt bilde av oppmøte her. Tallene sier ikke noe om fedres involvering eller forhold til barna generelt. Registreringsskjema ble laget av KUN som også analyserte tallene. I møte med kommuneadministrasjon og styreere i barnehagene ble tallene fra undersøkelsen diskutert og videre tiltak foreslått.

2 Om barnehagene

Austerdalen

- Ansatte: 9 kvinner
- Samarbeidsutvalg: 6 kvinner
- 52 barn, 30 gutter 22 jenter

Fjotland

- Ansatte: 7 kvinner
- Samarbeidsutvalg: 5 kvinner og 1 mann
- 26 barn, 15 jenter, 11 gutter

Feda

- Ansatte: 11 kvinner
- Samarbeidsutvalg: 4 kvinner 1 mann
- 40 barn 19 gutter, 21 jenter

Knerten

- Ansatte: 15 kvinner
- Samarbeidsutvalg: 5 kvinner 1 mann.
- 45 barn, 26 jenter 19 gutter

Åmotsmarka

- Ansatte: 18 kvinner
- Samarbeidsutvalg:
- Barn: 54

Rafoss

- Ansatte 4 kvinner 1 mann
- Samarbeidsutvalg: 5 kvinner 1 mann
- Barn: 18

Barnehagene er alle sterkt kvinnedominert, både når det gjelder ansatte og samarbeidsutvalg.

3 Foreldremøter

Det holdes ett foreldremøte pr halvår. Her legger styrer fram planer, informerer om barnehagens drift og tar opp spørsmål som er viktig for samarbeid mellom hjem og barnehage. Det har tidligere også vært arrangert møter hvor et spesielt tema (som for eksempel grensesetting) er tatt opp gjennom foredrag og diskusjon. Foreldremøtene er viktige arenaer for informasjon fra barnehagen og for å komme fram til felles holdninger og regler som skal ligge til grunn for arbeidet.

Barnehagene inviterer skriftlig til foreldremøte ved å sende brev som barna tar med heim. Det henges opp informasjon på tavle i garderoben og møtet er ofte også meldt på forhånd i årsplan/månedsplan.

Oppmøte i forhold til antall barn

	Austerdalen	Feda	Fjotland	Knerten	Rafoss
Barn i alt	52	40	26	45	22
Representert av foreldre i alt	26	10	14	30	10
% oppmøte	50 %	25 %	54 %	66 %	45 %

Deltakelsen varierer fra 25 % til 66 % representasjon på foreldremøtene. På Knerten er 30 av 45 barn representert imens 10 av 40 barn er representert på Feda.

Deltakelse foreldremøter

	Austerdalen	Feda	Fjotland	Knerten	Rafoss
Mor	22	10	13	23	8
Far	2	0	1	4	0
Begge	2	0	0	4	2

På de fem møtene som ble avholdt var totalt 15 barn representert med far, 7 med far alene, 8 med både mor og far, 76 med mor alene. Dette vil si at mor representerer barnet i 92 % av tilfellene, far i 16 % av tilfellene. Dette gir ikke et riktig bilde av *antall* fedre og mødre på foreldremøte i det barna er utgangspunkt for tallene. Far og/eller mor blir da registrert to ganger hvis de har to barn.

4 Foreldresamtaler

Foreldresamtaler er samtaler mellom foreldre og pedagog om barnets utvikling og trivsel. Samtalene er viktige for å gi informasjon til foreldrene, men er også viktig for at barnehagen skal få innblikk i barnets reaksjoner og atferd hjemme med foreldrene. I samtalene blir en enige om videre oppfølging, behov for tiltak eller ekstra oppfølging av barnet på bestemte områder. Foreldresamtaler gjennomføres en gang pr halvår.

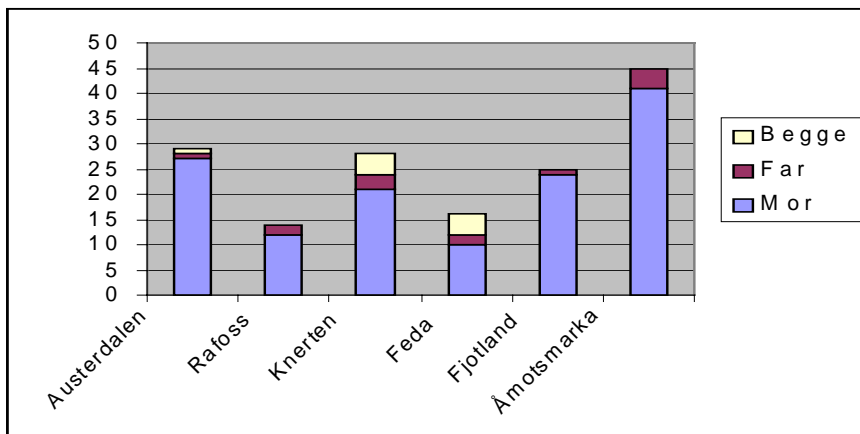
Foreldresamtaler blir tilbudt gjennom at det blir hengt opp lister med forslag til tidspunkt. Foreldre kan skrive seg opp til den tiden som passer best for dem.

Gjennomførte foreldresamtaler

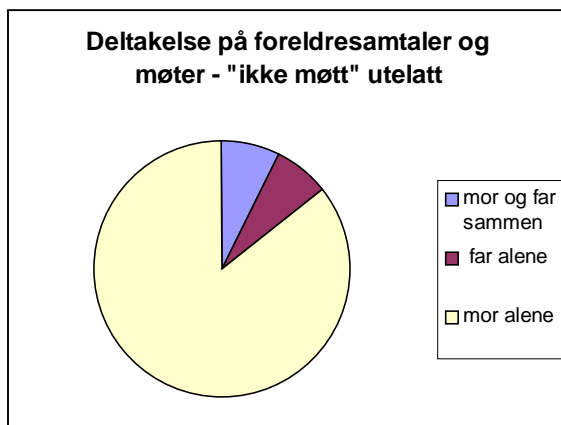
	Austerdalen	Rafoss	Knerten	Feda	Fjotland	Åmotsmarka
Antall barn	52	18	45	40	26	54
Reg samtaler	29	14	28	16	25	45
	46 %	78 %	62 %	40 %	96 %	83 %

Det er prosentvis høyere representasjon av foreldre på samtale enn foreldremøte, men også her varierer deltakelsen. Feda har 40 % deltakelse imens Fjotland har 96%. Feda er også den barnehagen som har lavest oppmøte på foreldremøter. Tallene gjenspeiler noe ujevn registrering, men det er også et uttrykk for at den enkelte styrer har ulik tilnærming til om foreldresamtalen er et tilbud, eller om den er obligatorisk.

Oppmøte på foreldresamtaler

Av registrerte 157 foreldresamtaler var det 22 (14 %) hvor det møtte en far. I 10 tilfeller møtte far alene, ved 12 samtaler møtte mor og far sammen. Mor var representert i 94 % av samtalenene.

5 Forhold som påvirker fars deltakelse

På grunn av det lave antallet fedre som deltar på foreldresamtaler og møter kan vi si lite om hvem disse er. Det ble registrert om de var ansatt i det private eller offentlige næringsliv, men her finner vi ingen signifikante sammenhenger. Noen forhold kan likevel være interessante å ta med. Det er tidligere gjort undersøkelse om fedres deltakelse på foreldremøter og elevsamtaler i skoler i Nord-Trøndelag. Skole og barnehage kan ikke sammenlignes direkte, men funn herfra kan være interessante å ha som bakgrunnsinformasjon når en vurderer tallene i Kvinesdal.

5.1 Hvem barnet bor sammen med

I Kvinesdal finner vi at av de 157 barna som er representert på foreldresamtalene bor 28, eller 19%, bor sammen med én av foreldrene.

14 av barna bor sammen med "mor og samboer". 10 av disse er representert med mor til samtale/møte, 4 er ikke representert.

16 av barna bor sammen med mor, her er de representert med mor i alle tilfeller, i ett stiller far til separat samtale.

4 av barna har foreldre med delt omsorg, altså de bor like mye med mor og far. Her er to av barna representert av far i to tilfeller, mor en gang, i ett tilfelle ingen av dem.

Av dette kan vi trekke ut at far er mest aktiv når han bor sammen med mor. Barnet bor sammen med begge foreldrene i **alle** tilfeller hvor både mor og far stiller til samtale/møte. 14 barn som bor sammen med begge foreldrene er representert med far som stiller alene

Dette kan så sammenholdes med funnene fra skoler i Nord-Trøndelag:

Deltakelse på møter i forhold til daglig omsorg – Nord-Trøndelag

		Bor sammen med					
		Mor	Far	Mor og far	Mor og samboer	Far og samboer	Total
Deltok på møtet	Mor	88,2%		61,5%	87,5%		66,2%
	Far	5,9%	100%	18,0%	6,3%	100%	16,6%
	Mor og far	5,9%		17,2%	6,3%		14,6%
	Ingen			3,3%			2,5%

Far deltar mer når barna bor hos ham og når de bor sammen med ham og moren enn når barna bor hos mor. Det ser ut som mor er like ofte på møtene når hun bor sammen med far som når hun bor alene eller sammen med en annen enn faren. I de få tilfellene barna bor hos far, er hun fraværende. Utvalget er også her for lite til å dra noen konklusjon av dette.

5.2 Barnets kjønn

16 fedre representerer jenter (43,2 %), 21 fedre representerer gutter (56,8 %). Det kan virke som far noe oftere representerer sin sønn enn sin datter. Dette er også en tendens som kommer fram i undersøkelsen i skoler i Nord-Trøndelag. Når fedrene deltar på elevkonferanse er dette som oftest for sønnene. Mødrene deltar mest på elevkonferanse for døtrene. Når de deltar begge to er dette oftest på elevkonferansen for sønnen. Se tabell:

Deltakelse på type møter sett i sammenheng med barnas kjønn – Nord-Trøndelag

Kjønn			Deltok på møtet			
			Mor	Far	Mor og far	Ingen
Jente	Type møte	Elevkonferanse	84,6%	7,7%	7,7%	
		Foreldremøte	62,8%	18,6%	14,0%	4,7%
Gutt	Type møte	Elevkonferanse	57,6%	21,2%	21,2%	
		Foreldremøte	65,5%	16,4%	14,5%	3,6%

5.3 Foreldresamtale eller møte

Far deltar oftere i samtale enn møter i barnehagene i Kvinesdal. 22 barn er representert med far på samtale, 15 på foreldremøte. Dette er motsatt av den tendens som kom fram i undersøkelsen i Nord-Trøndelag:

Deltakelse sett i sammenheng med type møte Nord-Trøndelag

		Type møte	
		Elevkonferanse	Foreldremøte
Deltok på møtet	Mor	69,5%	68,4%
	Far	15,3%	22,3%
	Mor og far	15,3%	7,3%
	Ingen	,0%	2,1%

6 Diskusjon

6.1 Representasjon

Det er lav mannsrepresentasjon i barnehagens samarbeidsutvalg. Dette mener styrerne skyldes lite bevissthet rundt dette. Det er også et utslag av at det er de som møter på foreldremøte som blir valgt til utvalget, dette er kvinner.

Det er også få menn som er ansatt i barnehagene. Det jobbes med rekruttering, men få menn har førskolelærerutdanning og få søker på jobber som assistent. Dette har ikke vært tema i denne undersøkelsen, men er likevel viktig for kvalitet i barnehagene.

6.2 Deltakelse i foreldremøter

Den vanligste måten å invitere til foreldremøter er gjennom brev som blir lagt i barnas hyller, i halvårsplaner som blir lagt i de samme hyllene og ved plakater i garderoben. Dette betyr at det er den som henter barnet og som bor sammen med det som har størst mulighet til å få informasjon om foreldremøte. Noen sender invitasjon direkte til far som har bedt om det.

I gjennomsnitt er ca halvparten av barna representert på foreldremøter. Dette kan indikere at foreldrene ikke ser på dette som en viktig arena, at de har nok kontakt og kjennskap til barnehagens virksomhet og/eller at de kjenner de andre foreldrene såpass godt at de kan ta opp samarbeidsspørsmål med dem. Det er allikevel grunn til å tro at foreldremøtene som arena for diskusjon rundt felles holdninger, regler og krav til barnehagen er viktig. Møtet er også en mulighet til opplæring og bevisstgjøring av foreldre. Grunnen til det lave oppmøtet generelt kan være at barnehagene ikke har klart å gjøre dette møtet så interessant at foreldrene finner det nødvendig å gå dit. Dette gjelder både fedre og mødre. At fedrene prioriterer dette møtet så lavt kan virke selvforsterkende. Få menn som møter fører til at dette blir en kvinnearena som igjen får enda færre menn til å møte. Det er grunn til å tro at en bevisst strategi og det å allerede ha menn i barnehagene og i styrene vil kunne øke deltakelsen av både kvinner og menn på foreldremøtene.

6.3 Deltakelse i foreldresamtaler

Den vanlige måten å invitere til foreldresamtaler på er gjennom å henge opp forslag til tidspunkt i garderoben og/eller å sende brev med barna. Noen foreldre blir også ringt for å avtale. Dette betyr også at foreldresamtalene med stor sannsynlighet blir avtalt med den som henter barn og/eller som barnet bor sammen med. Dette kan være en av årsakene til at fedre som deltar er de som bor sammen med mor. Det er stor variasjon mellom barnehagene når det gjelder bruk av foreldresamtaler som en del av det pedagogiske arbeidet. I diskusjon med styrerne kom det fram at det var ulike holdninger til hvorvidt foreldresamtaler er obligatoriske og nødvendige eller frivillige og etter behov. Dette, sammen med noe sviktende registrering, kan forklare de registrerte forskjellene mellom barnehagene. Deltakelsen på foreldresamtaler er høyere enn på møtene. Dette gjelder andel barn som er representert på foreldresamtaler og andelen barn som er representert med både mor og far eller bare far. Dette indikerer at foreldrene ser på dette som en viktigere og mer nyttig arena. Årsakene til at foreldre ikke benytter seg av tilbud om foreldresamtale kan være at de ikke finner dette nødvendig fordi de har tilstrekkelig informasjon om barnets trivsel og utvikling, og at de har god kontakt med barnehagen i det daglige. Likevel er foreldresamtalen en viktig arena for å sammenligne oppfatninger og forståelser og fange opp signaler. Disse samtaler har også en annen ramme enn en samtale i garderoben eller på kontoret til styrer. Barnehagen har ansvar for å lage gode foreldresamtaler som er nyttige for alle parter. Dette vil også få effekt på fedres deltakelse.

7 Tiltak

7.1 Mål og tiltak for representasjon av både kvinner og menn

Mål: En mer likestilt kjønnsrepresentasjon blant de voksne i barnehagen, både ansatte og foreldrerepresentanter.

Tiltak:

- Foreldrerepresentantene i barnehagens samarbeidsutvalg skal være en mor og en far.
- Bevisst rekrutteringsstrategi for å få flere menn som ansatte i barnehagene.

7.2 Mål og tiltak for økt deltakelse i foreldremøter

Mål: 50 % av barna skal være representert av far eller av både mor og far på foreldremøter.

Tiltak

- Barnehagene gis ekstra midler for å kunne skape gode foreldremøter gjennom temakvelder med ekstern foredragsholder, bedre tid til planlegging og utforming av invitasjon, servering etc.
- Oppmøte registreres og erfaringer utveksles i en temadag / fellesmøte for styrerne en gang pr år i en treårsperiode.
- Invitasjon til foreldremøter sendes både til mor og far. I tilfellene hvor foreldrene ikke bor sammen sendes informasjon i posten. I tillegg til skriftlig informasjon kan E-post og SMS brukes.
- Foreldremøter holdes på dager utenom store begivenheter som landskamp i fotball, elgjakt etc.
- Foreldrene deltar aktivt i planlegging av møte.
- Invitasjonen utformes på en slik måte at foreldrene får lyst til å komme.
- Det tas opp tema som er av interesse for foreldre generelt.
- Møtet styres på en god måte med balanse mellom enveis- og toveiskommunikasjon, effektiv bruk av tid og sosialt samvær.
- Fedre oppfordres spesielt til å møte.

7.3 Mål og tiltak for økt deltakelse på foreldresamtaler

Mål: Alle barna skal følges opp av en foreldresamtale to ganger pr år. I 50 % av foreldresamtalene skal en far delta, alene eller sammen med mor.

- Foreldresamtaler innføres som en obligatorisk del av barnehagens virksomhet.
- Det brukes metodikk som gjør samtalen til et viktig og nyttig arena for både barn, foreldre og barnehage.
- Fedre som ikke bor med mor får informasjon og tilbud om egen samtale.

7.4 Generelt

- Det settes søkelys på betydningen av nærværende fedre og rollemodeller i barns liv gjennom temakveld for foreldre og i faglige forum for barnehagetilsatte.

Litteratur

Berger J. Hareide og Jan B. Moe: Fedre og barn- Informasjon og veiledning til foreldre Pedagogisk Forum 2000

Gullvåg Holter Ø og Aarseth H: Menns livssammenhenger Ad Notam Gyldendal 1993

Menn i Norge 1988, survey

Undersøkelse ved Modum Bads Samlivssenter i 1996/97 referert i Berger J. Hareide og Jan B. Moe: Fedre og barn- Informasjon og veiledning til foreldre Pedagogisk Forum 2000

Likestilling og livskvalitet 2007 survey, Arbeidsforskningsinstituttet og Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning.

Fredrikkes Hage: undersøkelse av fedres deltakelse i foreldresamtaler og møter i Nord-Trøndelag 2005